

ZEMTURS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKROKSTS

Nr. 10 (179)

1999. GODA 12. MARTS

CENA 10 SANTIMI

KONSULTANTI: *religejas lītas – prāvests Alberts Budže, Raiņa ielā 21, Tīša, Bolvu rajons, LV-4572, tālrunis – 245-56312; mōkslas vaicōjumi – Pēters Gleizdāns, Bazneicas ielā 34, Rēzekne, LV-4601, tālrunis 246-23325; poligrafeja, izdevnīceiba – Jānis Elksnis, Bazneicas ielā 28, Rēzekne, LKC izdevnīceiba, LV-4601, tālrunis 246-22298; dzeja – Otona Slišāns, Upīte 2-13, Šķilbānu pogasts, Bolvu rajons, LV-4587; vēsture – Viktors Trojanovskis, R. Blaumāna 17/18, dz. 6, Ludza, LV-5701; kultūrvēsture – profesors Pēters Zeile, K. Valdemāra 145/I-52, Reiga, LV-1013, tālrunis 27-361423; ekonomika – profesors Jezups Zelonka, LJAEI, Akademijas 1, Reiga, LV-1003; ūzziemē biroja vadītājs – Alberts Spōgis, Breslauer Straße 44, 48157, Münster, Deutschland.*

VALDIS RŪJA

KARAVODŪNI PĪMYNŪT

ar speciaļu atlīvi pērpiblicējums nu "Latvijas Vēstneša"
laikroktam "Zemturs", mozlit saeisynoti

Jau agri 25. janvara reitā pi Nacionālo teatra un Aizsardzeibas ministrijas pulcējot ZS štaba bataljona 62. padūmniku rūtas, NBS štaba, Nacionālos aizsardzeibas akadēmijas, karaveiru, Daugavas vonogu, kulturas, sabiedrisku organizaceju un ištōžu pōrstōvi, lai ar NBS autobusim izbrauktu uz pulkveža Oskara Kalpaka bataljona atbreivōšanas ceļu sōkuma 80. godskortas atceres pasākumam Rītumkūrzemē. NAA pasnīdzējs, katedras vadītājs majors Zigurds Irbe braucējus īpazīstīnoja ar vēsturiskiem Latvejas armejas fotodokumentiem, vanadē Maiga Pubule, tēlniks, zemes sardzes vērtnīkviņi Imants Lukačs un cyti, kuru tāvi ceinejuši Kalpaka bataljonā, saistīši stōsteja par kauju epizēdom, dzērdātū un laseitu.

...Jaunās valsts Latvejas Pagaidu valdeiba 1919. goda sōkums beja gryuts pōrbaudejumu laiks. Janvara pyrmajos dienās uz Reigu lauzēs padūmu Krīvejas apbrūnōti lelyni, tureigā piļsōni evakuejās uz Angleju. Valdeiba pōr-sacēlē uz Jelgovi, pēc tam uz Lipōju. Vōcu karaspāks nāpildēja sabidrotu uzlyktus pinokumus, priķišķiakus atsakope, laupēja, reikoja sazvēresteibas. Ari angļu karakugi Reigas ūstā atsasācēja pīsādaleit golvaspilsātas aizstāvēšonā. Sorkonarmeja iēmē Latgolu, Vydzemi, lelökū daļu Kūrziemē... Nav vinītās armejas, nav irūču, nav pōrtikas, nav leidzēku. Valdeiba uztycamajom, nasalideitajom karaveiru vīneibom nav komandera... Ulmanis iydz palei-dzeibū ūzremē: Kopenhāgenā angļu syutnis apsūlej irūčus. Leitovas valdeiba pišķir aizdavumu vōcu

markōs, izadū ar Igauneju nūslēgt aizsardzeibas leigumu, kam lela nūzeime vālōkājūs nūtykumus. Šāma kritiskajā breidi atsacarej poāsāzīldzeigū vērsiniku, kurs pats pīsateicis — asūt gotovs komandēt jebkuru karaveiru vīneibū ceiņā par Latveju. Šās veirs ir nu Lubōnas puses — Oskars Kalpaks. Jōs reiceibā teik nūdūti 132 veiri nu virsiniku rezerves rūtas, 85 — nu Cāsus rūtas, pōrej — 190 nu Studentu rūtas nūsyuteiti valdeibas apsardzei.

Ar šās varuneigā jaunās valsts sorgu kūpu, kas veidojās Latvejas tūpūšos armejas kūdulu, Kalpaks 3. janvara reitā pōrīt Daugavas tyltus. Jelgavā izdūta pyrmā pavēle. Jaunicaltais komanders spīsti sasadorbōt ar Dzelža divizeju, landsvēru, majoru Bišofu, generalu grafu Golcu... Vēlāk vōcu vērsiniku, išarūdīt pōrbaudei Kalpaka kaujas vīneibas, ir pōrsteigti, radzūt labi nūorganizētu, disciplinētu, skaitliski augūšu karaspāka daļu, kas spējeiga veikt patstōveigus uzdavumus...

Sōkūtnejais atīšanās ceļš ir ļūti smogs, tūmās Kalpaks, nagribādams tautišu gryutu stōvūkli padareit vēl smogoku, naļauj jīmt zemnīku šķiutnīkus. Komanders vīnām īt pīkšējās rīndās, un tikai aiz Auces pīkret kōpt sadlūs. Aizgōjuši leidz Rudbōržim aiz Skrundas, sasnāguši Kalveni — Aizpores pusmuīžēnu, kalpakiši pasagrīz atpākal, sakūpoj spākus, lai ar Lōčplēšā goru un zūbīnu sōktu sovu slavas un Latvejas atbreivōšanas ceļu. Zeimeigi ir Aizpores kopukolnā uzcałtājā pīmineklī ikolti Edvarts Vyrzas vōrdi "Kalpakan un jō karaveirim, 1919. goda 25. jan-

vara reits... Nu šējines isasōce gaismas ausšone pōri Latvejai."

...Jaunīšu kupli apmaklātū Kalpaka ceiņu sōkuma atceres sareikōjumu ciklu īvadeja Skrundas vydusskūla. Pēc direktora Ilgvara Mielava uzrunas zemessorgs, Nacionālo teatra aktīrs Olgerts Šalkonis, nūdeklamejīs Annas Brigaderes pīzēstām dzejūli "Latveja Kalpaku syta", pīteice vīnmār gādeitū aktīri Veru Gribāču-Valteri, skūlānu priķišnasumus, vokalū ansambli "Skrundas veiri", Australejas — Latvejas bīdreibas priķišēdi Ilgvaru Ciruli, kurs, sekojāt Kārla Ulmaņa idybīnōtajam Draudzeigajam aicinōju-mam, pasnēdze skūlai svešotnes tautišu saryupātu dōvonus — grōmotas, tūs storpi ari Ulda Gērmaņa "Latviju tau-tas pīdzeivōjums". Leidzēgs sarei-kojūns nūtyka Oskara Kalpaka Rudbōržu pamatskūla, kur visi isagrize ari svīneigi sapūstājā Varuņu pīmīnas zālē.

Atceres pasākumi nūsaslēdze ar svātēbreidi Kalvīnes pogosta Aizpores kopūs, kur atdusas deveni varūpnōvē krituši kalpakiši, kur Ēvalda Valtera dēsteitais pīmīnas ūzuls. NBS koman-ders pīkvežleitnants Raimonds Graube, apvīneibas "Tāvzemei un Breiveibai LNNK" generalsekretara vītneica Palmira Lāce un cyti runotōji aicināja karaveirus, zemessorgus un Kazdangas lauksaimniecības tehniku-ma jaunsorgus byut cīneigim Kalpaka varūpēdorba mantinīkim. Es nūlaseju jaunīkū dzejūli "Zemessorgi brauc uz Skrundu". Izskaņāt kūpejī skandātai dīzīmei "Sāvīs montōjums", zīdus nūlyka atbīdeigi darbinīki... Par speiti leitainajam laikam kopūs isadaga pīmīnas sveceites, bet nādaudz vēlōk plāvēnā — gunkurs...

Jezupa Danovska fotoattālūs: pīmīnas breidis kopūs; O. Kalpakan velteitais styureits Rudbōržu piš zālē; pi pulkveža O. Kalpaka kopa — blokus obeliskam — Ē. Valtera stōdeitais ūzuls.

Beidzūt tyktu īmyužīnātā pīmīna par pīvesta vizīti myusu zemē un Mežaparkā celebrētū dīvīkolpōjumu 1993. gada 8. septembrī.

Cerams, ka leidzeiga pīmīnas zeime byus ari Aglyunā, kur Svātās Tāvs vadeja Euharistejas svīneibas — svātū Misi bazi-likas sakralajā laukumā tō poša goda 9. septembrī.

Kamer austrumu religiju pīkritejū diskutej un protōj, kū tod eisti pīlyugti un kō attālu kōrt pi sīnas — kačā, trūša, začā voi kaida cīta dīzīvīnīka, kristīšim 1999. gods vejteits vīneigi Dīvām Tāvam.

Lelais katōju bazneicas kritizātōjs un katōju neidējs, kaidreizejais Tautas frontes vadītājs Dainis Ivāns uzjīmīts socialdemokrātu rīndās un teik mynāts kāi nōkamais valsts prezidenta kandidāts.

ALBERTS BUDŽE DRAUDŽU DZEIVE

19. februāri E. Melngaila Tautas mōkslas centra tradisionālos kulturas specialisti Andris Kaputs un Signe Pūjāte, Kulturas akadēmijas profesors Mārtiņš Boiko izvērtēja Reikavas folkloras kūpas "Dzintars" četrā godu veikumu. Nōkamajā dienā specialisti turpīnoja psalmu eks-pediceju un īraksteja, kai tōs dzid Vilakas pušē.

...

22. februāri Bajtinovas kristieigā skūlā nūtyka kōrtejās dīvīkolpōjums, kū vadēja draudzēs prāvests A. Budžs, pēc tam kofras klasses pōrstōvs nu jō rūkom sajēme īsvēteitu krucifīsu, kū īcarāts īvītōt mōceibu klasēs.

...

Daugavpīls firma SIA "Favorīts" sōkuse

ražot jaunu gāzeitu, ekologiski teiru mineralydu "Aglyuna", tam izmontoj yudini, kas īgyuši Daugavpīli nu 120 metrus dzīlas artezisko ūbumu okas. Šās yudini satur cīlvēka vīseleiba napīcīšamas vilas — kālijū, kalciju, hloru, nātriju, magneziju. "Aglyuna" ir īrstīcīgoks un īteicams slimīnīkum ar grāmōšanas traucējumām. Firms vadeītājs J. Cūncīlis informē, ka Aglyunas vōrds dūts tōdēj, ka šei svātīta ir Latgolas regiona simbols. Tyvāk laikā parādātā fims un Aglyunas bazilikas vadeibas tīkšonās, kā pōrrūnōtu īspēju leidzēku, kas īgyuši nu mineralydu realizācējas, kādu pōrskaitētā bazilikā.

...

Arhiveikups metropolis J. E. J. Pujats īrūsīnījs Mežaparka estrādes teritorējā uzstōdei pīmīnas zeimi pīvestam Jāņam Pūvolum II. 24. februāri Reigas dūmes kulturas, mōkslas un religijas lītu komiteja nūlēme atbalstīt šū priķišķumā. Tai

STANISLAVS KARPOVIĀS

LATVJU KOPI SVEŠUMĀ

Šā dzejūli, kas jai īuti pateikūt, Jersikas pogosta priķišādātājai Maijai Spūlei 25. martā Preiļūs iuguse nūlaseit tagadejō jersikite, bet baigājā godā preiļē Albina Spravniece, dzim. Vucāne. Uzraksteits 1951. godā Krasnojarskā, uz kurīni bejuse izvasta jōs gimine 1949. godā. Kod ik reizi pōrlosūt, acīs saskrī osorās...

(Gūdynūt stalinisma uperu pīmiņu)

Kur ceļu leikumōtu dīzīlā taigā
Storp dīvom iplakom sōc meža strauts,
Kur bīži zvārs, bet reši cīlvāks staigoj,
Un reitūs solti ceļas myglas auts.

Ti paānā vērs syunu meikstō kļoja
Zīd mežrūzes un zaļoj bryuklinōjs,
Gulsi daudzas kūpas — te ir myža mōjas
Un īauju aizmērsts latvju kopu kļojs.

Šurp ceļa nav — ir tikai zvāru takas,
Un tikai maijā pyrmais leits leist.
Te munai tautai trymdas godi sōkōs,
Te daudzas tautas leidza munai kleist.

Kas skaitu zyn, cik viņu kūpā taigā?
Cik bryuču sōpeigu vēl tautōs kvēj,
Cik dzei vēl nu tīm, kas nakti baigā
Šurp atvasti, un teik ik godus vasti vēl?

Šurp naatnōks uz kopim nūlīkt zīdus
Ni sērma mōmuļa, ni gaidūša dāls,
Tik pušnakts stūnde audīs spūku bīdus,
Un kopu kūpom pōri syunas zēls.

ONUFRIJS GAILUMS

SKUMJAS

Skumst mōte Latveja par sovu tautu,
Kam šūdiņ celš uz gaismu ir tik gryuts;
Kod Malnais bruniniks vēl naatāun tai,
Kai carāts, pošai lemt un breivai byut.

Nu vysa īaunī cīlvāks naaizsorgōts.
Kam ticējom, tīm žālsirdeibas nav
Un latv užuls palik arvīn vōrgōks,
Kod, vātru nūmōkts, navar breivi plaukt.

Kam vara ir — nav gūdprōteigas stōjas,
Uz lobkļojeibu nāspēj tautu vest.

Te daudzi najutās kai sovōs mōjōs,
Vairs navar nābadzeibas slīgu nest.

Voi ilgi spēsim iztūret ū nostu,
Kod nacejai draud iznīcības rāgs?
Lai sasnēgi spātu icarātū krostu,
Mums jōsatrīc šys bremzejūšais spāks.

INTA BAIBA

TIC UZSŌCIS DORBU

Februāri dorbu uzsōce Preiļu rajona turisma informacijas centrs (TIC). Uz sarunu aicināju turisma asistenti Ediņi Bīrnīti:

— Cik darbinīku esit centrā un kai sadaleitas darbeibas sferas?

— Trejs cīlvāki — Irēna Kjarkuža ir menedžere, bet es ar Jāni Ansponu — asistenti. Rajona

padūmes struktura. Irēna organīzē, koordīnē, mes dorbojamēs jōs vadeibā, strōdojam ar klien-tim.

— Kaidu paleidzeibū, pakolpōjumus varat snēgt?

— Centrs pīdōvoj ekskursejas pa Preiļim un nūvodu, pa Latgolu

Nūbeigums 2. lpp.

DZEJA un astronomeja — tyvas lītas. Kots dzejnīks — lels voi mozs — kaut vīnu dzejuleit uzrakstējis par zvaigzniem un mīlestību. Ari Aleksandrs Mičulis tū jauneibā darējis. Bet vēlēk sovus gimnazējas laika dzejūļus sadadzynojs. Palykušas pīzeimai grōmātēas, poštaseitas dažādūs izmārūs. Palykušas fotografejas, palykuši īroksti uz karteņom, divu augstskūlu diplomi kopejas. Žurnalu un avīzu rokti.

Aleksandra brōļa meita Gaida Jablovska, Raiņa Mōkslās un literatūras muzeja direktora vītnēica šūs materialus beja ryupeigi apkūpījuse un ikortījuse pīroskātamā stendā. Un jei ari paleidzēja sareikot pīminas vokoru astronomam, kas vēlēk klīva par gastronomu. Pēc tam fizikas zynōtu doktors Leonīds Roze plaši runoja par sovu kolegi. Lūti interesants beja Lilijas Kondraševas stōstējums par Reigas planetariju laikim. Tō pyrmais direktors beja Mičulis — akurats, precīzs, ijjuteigs, praseigs. Lelyks orators. Drusku divains, labi gērbēs, bet beja dyžan taupeigs. Pat zīmā ap koklu nosōja vīglu zeida šalli. Kod darbiniecas breidynojušas, ka varūt sasaļt, direktors tūmār atsazinīs, ka zam šalles volkojūt frotē dvili...

Citi vokora daleibnīki atsacerēja tōs Leldinas, kod pareizticīgūs katedrālē nūtyka pādejais dīvkopōjums. Cylvāki pēc tradicejas apsakampe, bučījōs, smaideja un raudōja. Zvonu bolsūs un osorōs beja kas to tragisks. Varbyut tō dēl Saša Mičulis aizgōja nu direktora omota, nu astronomējas, klīva profesionāls kulinārs, pedagogs, atsagrīže pī dzeives pamatu pamatīm — zemes un maizes...

Labi, ka Aleksandra Mičula septēdesmitgadei veļteitais sareikōjums šogoda 22. janvari nūtyka Raiņa un Aspazējas mōjā. Obim dzejnīkam beja tyvas zvaigznes un mīlestība.

"Zemtura" laseitōjus vēlerjomēs īpazīstīnōt ar materīlim, kas publicāti "Zvaigžņotā Debess" 1998. goda decembra numeri.

Ar Aleksandru Mičuli kūpā vīcejījoms Ludzas gimnazējā, kod austrumu pamale naprōtrakti drebēja frontes lelgobolu dōrdūs. Pijsātas ilōs dimdeja vōcu karaveiru sūli, šod tod pasārōdēja vlasoviši. Sūda bataljonu karaveiri, atsagrīzuši nu akcējom Boltkrīvējā, Leitovā un Pūlejā, skūlas pogolma sasaklidze un tarkšīnōja motociklus. Myusim breinišķeigā Gaismas pijs beja atjima, mes mytīnōjamēs pogtobūs. Pādejā zīmā myusus plebanejā uzjēme katōju bazneicas dekans Gabrāns. Pēc stundēm uzkōpēm pijskōlnā, nu kurīnes pasavēre gleznaīnas ainovas uz dōrzīm un mōju jumtīm, kas naretī saulē viljējōjās kai azari, un uz azarim, kuri apvōrkšūns saplyuda ar dabasim.

Tī, zīmeļaustrumu pusē aiz Ūdu kolna beja Sašas mōjas, jys nu Cyblas nōce kōjom, ctureiz atvede kāids nu tyvinīkim. Es nu Nirzās biži braucu ar kara viļcīni. Mes, skūlāni, tykom satupīnōti uz priķejōm platformom, kas pībārtas ar granti. Pyrmi uzlīdōtu gaisā, jo zam slidēm bytu palykta partizānu mina. Vōciši sēdēja vagonūs, smējōs, spēlēja kartas un mutes armonikas. Kauju elle beja palykuse aiz mugorās...

Nā, nā, tūmār pušē aiz Ūdu kolna beja Sašas mōjas, jys nu Cyblas nōce kōjom, ctureiz atvede kāids nu tyvinīkim. Es nu Nirzās biži braucu ar kara viļcīni. Mes, skūlāni, tykom satupīnōti uz priķejōm platformom, kas pībārtas ar granti. Pyrmi uzlīdōtu gaisā, jo zam slidēm bytu palykta partizānu mina. Vōciši sēdēja vagonūs, smējōs, spēlēja kartas un mutes armonikas. Kauju elle beja palykuse aiz mugorās...

Nā, nā, tūmār tei dzīnōs myusim pakāj, uzbōzeigi un naatlāideigi. Mes klausējāmēs skūlōtōju mōceibas vilas izklōstūs. Marija Jumāre vīceja na tikai gramatiku un latvišu literatūru, bet ari interesanti stōsteja par studēju kolegem — Veroniku Strēlertu un Zinaidu Lazdu. Pīters Pudulis, runojūt par Latvejas vēsturi, īmete pa faktam ari nu Latgolas pagōtēs, jo draudzējōs ar Franci Kempu, kurs dzeivōja tepat Zvērgzdiņu un strōdōja Ludzā. Jō dāls Leopolds beja myusu skūlābīdrs. Matematiks Stanislavs Rasnačs stundētu storpbreižūs ar audzēknim lopprōt apsasprīde latgaliski.

"Skūlōtōjs runoj myusu mēlē" — Sašam uzacis izspūra kai rūdu vōpas, grīzei vījules līceņu pavalkūt pī stibrim. Jys ari pats izavēre pēc lauku putna — palijs blonds, pošaustā uzvālcejpā, kas beja šyuts atbilstīsi gimnazistu formas tārpam — bez atlūkīm, stōv apkakleiti.

Dažkort lykōs, ka dīnas ritēja īrostā skūlas zīmu slīdēs, bet vyss beja sovaižok, kots reits nese jaunas, nāpateikamas vēstis. Vokorūs skrējom uz tautas nomu, kai nūpērku "Rēzeknes

Zīmas", "Daugavas Vēstnesi" vai "Latgolas Bols", vēlēk kūpā lasējom. Seviški patyka avīžu kuplī literāri pīlykumi un latgaliski izdūtōs grōmotas. Un pēc tam cēlem gaismā sovus gora dorbus: es — niu uzrakstētū tālōjumu, Saša (taids kai nūsakaunējis, kai vaineigs) sameklēja burtneicēnu ar dzejūļūm. Pantus skaitēja kļusi, it kai īsaklausīt sovā bolsā, sīrdi un vōrsmōs, kurōs mīrdzēja līnu zīdi meitīpu acīs, azari un zvaigznes.

Sašu interesēja na tikai literatūra, bet ari profesora Pītera Stroda grōmotas "Kas ir pasaule?" un cytas. Stacejas īlā klaudēja militārū patruļu dzelžpāpižōti zōboki. Tod mobilizacejas vīlnis nu gimnazējas pēški izrōve vingrōšanas skūlōtōju Pīterānu, vacōkōs klašu puišus. Mes gōjom jūs pavadeit. Meitīnes raudōja. Varbyut pyrmū reizi skūpstejōs —

ANDRIS VĒJĀNS

LUDZAS ZĀNS AR ZVAIGŽŅU ACĪM

LUDZAS PILS, MYURI

breivi, atklōti un sōpeigi. Sašam motu cakuls beja izsprucis nu ausinēs un treiseja vējā kai pyupolu zors. Tūvokor mes nalasejom ni prozu, ni dzeju. Mes klusējom.

Nōkūšajā, 1944. godā mōceibas beižēs agri. Tikkū beja sōcis kust marta snīgs. Kamer mōjinīki pūsēs braukt myusim preti, varējom padzeivēt pijsātu. Ītēs grīzeigi grabēja stykli, kas nasej izbyruši nu nomu lūgim, padūmu lidmašīnom bombarējūt pareizticīgū bazneicu un policejas pīrvaldi.

Mes vēl naapjautom, kaidas pūsta naktis Klusajā nedēļā pīdzīvōs Rēzekne. Mes vēl naznōjom, ka, atsakōpūt, hitlerīši uzspīdzīnōs boltū

gimnazēju, kurā tik lūti gribējōs

ludzōnīšu kūpeigājā sanōkšonā universitātē. Krōjumā "Saklēdzas kaijas"

tyku īvitōjis veļtejumu "Draugam astronomam". Dzejūļs uzrakstēts 1957. godā. Myusim beja ap trejsdesmit. Kara nagaisu un pēckara pīrveideibu bežīni, dvēseļu īvainōjumi beja apdzīsuši. Vysuma maklātōju

pyrmi panōkumi pacīlēja sīrdis, cytom acīm lyka raudzeitīs tīmūs posūs

vacajūs Greizajūs Rotūs, poetisks

gaisma īspeidēja planetareja lyukōtovs, romantisks steigas navīlūs

isatreisejā dzejas rīndos.

Vēlēk aptymseši gaisma. Ari šōs

steigas tyka rautas pušu. Myusim

zvaigžņu pētnīku vairōk nāsatukā.

Tūmār tū allaž pīmynom, uz Preilim,

Jasmuižu, Rēzekni voi Ludzu braucūt

kūpā ar Gaidu Jablovsu, Aleksandra

Mičula brōļa meitu, Raiņa muzeja

direktora vītnēci.

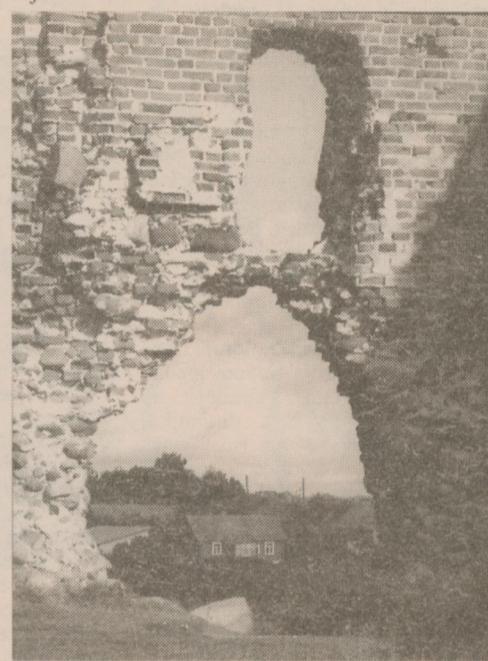
Kaidus vōrdus lai šudiņ tev soku,

Saša?

ASTRONOMAM ALEKSANDRAM MIČULIM

Kara dōrdu saplūseitōs zīmas,
Cērūleitis — snīgūs stundžu zvons:
Gaidu tevi, veļti gaidu cīmūs —
Kur tu esi, munu ilgu gons?
Kur tu esi, skūlas bidru draudze?

*Kur tu kleisti, gaišmotainais draugs?
Mes jau jutom: dzeive napasaudzēs,
Ludzā veji kūpā nasasauks.
Patyka reiz meitīnes un zvaigznes —
Dzejūļus un besakūtūs svist,
Lai nu pīrem padēbeus aiznas
Un bez sōpēm saulesriti dzīst.
Reiti, pīrtams, deve otkon sukas —
Tū jan navar pantūs izklōsteit,
Bet uz zemes vacūs jukas,
Kuras, radzams, nasarymsis reit.
Vintūš smēju cereibū nu okom
Te, uz myusu pasauleites, bet
Zynu, kas tī staigoj zvaigznam blokom
Kām tūs storus atvosorā met.
Bārzmā pīsaspīžūs: boltī zori!
Snīgi zorūs, snīgi motīs kreit.
Myuži aizlidoj kai dzērvu bori.
Tikai zvaigznes dabaslūgūs speid.*

MYUSU SAŠIS

Kursa bīdru Aleksandru Mičuli eistiapsazynu sōcūt ar 2. kursu, tys ir, 1948. godu, kod bejom jau sasadalējuši grupōs pa izvālātōm specialitatem. Munōs atmiņos jys vīnmār tārpts zīlā uzvalkā, arvīn kōrteigs, laipns, kolegials un saticeigs. Pēc jō stōstējumi, bērneibu pavadejīs laukus Latgolā, kur pōrtika izauguse pošim, taču arvīn tryucis naudas. Tōdēl jys beja piradis iztikt ar minimumu. Lekcējas pīrakstēja uz papeira lopom gleitā, izkūptā rūkroksā un vēlēk tōs pats ari kvalitātī īsēja.

Pēc catūrto kursa beigšonas myus nūsūtēja praksē uz Moskovas valsts universitates Sternbergas Astronomējas institūtu. Jau tūlaik jō sapnis beja planetarijs, un par tū na reizi vin myusim minēja. Moskovā jam pasavēre plašas īspējas lektora dorba ipātēibos planetarejā:

Šīmā prakses laikā jys myusim atsazyna ari sovā utrā "vōjeibā" kulinārējā. Kaidā svātīnās pīvakarē, atsagrīzuši myusim īrōdeitājā mītnē Pīmoskovā, atrodom vōreitus karupeļus un dzejūleitē:

*"Ed kartupeli ladainu
Kai soldu rausi madainu,
Un slavej Saši povōru,
Kas taidu montu savōra!"*

Aleksandram eisti nāpatyka šō vōrda parostais sācīnōjums, par cīk navin pījāmānu jys uzskātēja — Sašis.

Pēc studeju beigšonas otkon sāsatykom Zynōtū Akademējas Astronomējas sektorā, kur obi dažus godus strōdōjam kūpā, leidz jō sapnis pīsapiļdeja un klīva par planetareja direktoru. Kod sōcēs runas par lela planetareja izveidošonu Reigā, Mičulis beja rūsimes pīlīns un daudz dūmōja par vītu, kur tū ceļt, uzmaneigi analīzādams dažādus pīklykumus.

Jys nūnōce pi sācīnōjuma, ka "lelōkō daļa vēlejas, lai planetareju cel jō dzeives vītas tyvumā". Kod rodōs

vidūkļis par izvītōšonu pareizticīgūs katedrales ākā, jys gōja uz tīni un pēteja telpas, lai sprīstu par pīmārōteibū.

Saša maij atsazyna, ka uz jū satīcēšu īspādu atstōjūs radzātāis un dzērdātāis — dīvkopjōuma laikā goreidzni aizlyuguši par tū, lai tiecīgām nabiytu jōzaujē dīvnōm.

Navaru sprīst, voi tei beja tikai gūdeiga cylvāka attīksme pret jaunumū utram kū atjīmt, voi ari jō lāmumam

beja religiski motivi, Saša atsateice strōdōt planetarejā, kas īreiktōs dižnomā. Varu isadūmōt, cīk šīmā breidī jam beja smogi.

Pēc kaida laika J. Ikauniekis (Zynōtū Akademējas Radioastrofizikas observatorejas dybynōtōjs) sovīn padūtājām stōsteja kai anekdoti, ka īgōjis pīna restoranā pi pāziņas — direktors — un redzējis Mičuli myzjom kartupeļus. Man šķita, ka Saša nabeja pīnējis jebkaidu nīvojūšu attīksmi pret jō reiceibū, un man klīva skumi.

Nu astronomējas Saša atsasēcēja piļneigi un nikod naīsaroda uz jebkaidu tīkšonūs ar bejušim kursā bidrim. Taču laikām smogi sōpēja!

Pēc ilgōka laika jū satyku smaidūšu un laimeigu. Beja pabeidzis sovās ūtrōs studejas, kai vīneigais nāzīmēs, un izlaiduma sajēmīs diplomu ar izcileibū. Jys pēc ītekmeja omota nāteikojāt. Asūtīzaškeiris par pedagoga dorbu ar pītēigūmā atolgojumu.

Pyrms daudzim godim gluži najauši sāsatykom autoūstā. Bejōm pīceigi vīns ūtrū irāugūt. Naatcerūs sarunas nāzīmēs, pat apsārunōjom par tū, kai myusim klojās. Minoru tūnu nabeja. Saruna beja draudzeiga un optimistiska. Tāds jys ari palicis munā atmīnā.

Leonids RÖZE

REIGAS MOZAJAM PLANETAREJAM — 40

(PĪMYNŪT PYRMŪ DIREKTORU A. MIČULI)

1958. goda novembrī tūreizejōs Pīonīru pijs (tagad Prezidenta pijs) Svātō gora tūni vēre durvis pyrmas Reigas Planetarejs. Tō organizātōs un vadeitōjs beja Zynōtū Akademējas zynōtnīskais leidzstrōdnīks astronom A. Mičulis. Jō vadeibā tyka izremontātā telpas, sagōdōtas mēbeles, savōkta biblioteka un uzstōdeita aparatā, kas ītvēre golvonū Planetareja aparatā un papyldus aparatā. Vysa tyka izgatavōta Moskovas Planetareja mechaniskās darbneicōs un beja primitīva: golvonās aparatās sastōvēja nu divom papes plānkumus, kurōs izdurti dažāda

1958. goda novembrī tūreizejōs Pīonīru pijs (tagad Prezidenta pijs) Svātō gora tūni vēre durvis pyrmas Reigas Planetarejs. Tō organizātōs un vadeitōjs beja Zynōtū Akademējas zynōtnīskais leidzstrōdnīks astronom A. Mičulis. Jō vadeibā tyka izremontātā telpas, sagōdōtas mēbeles, savōkta biblioteka un uzstōdeita aparatā, kas ītvēre golvonū Planetareja aparatā un papyldus aparatā. Vysa tyka izgatavōta Moskovas Planetareja mechaniskās darbneicōs un beja primitīva: gol

PĪTERS GLEIZDĀNS

JŌIR TŪLREDZEIBAS CĪNEIGIM (DŪMAS PAR UN AR J. LIEPIŅA GRŌMOTU "MANI PACIENTI")

Cinejamais maestro Jōns Liepiņš, byudams un nabyudams Eiropā, saprozdams Eiropas Savīneibas augstū emisaru (komisaru) pamōceibu auru, rōtejūšu politiku tēru, jaunu saiminīku laiku, pats palik uzticeigis rodūšam literata dorbam, na tik daudz atmiņom, kai ticebai, zynōšonai, nōkūtnei, kuru apskaidroj sovōs grōmotē.

Gribēšonu un varēšonu vinojūt, vēl klot pilīkūt liktiņa dūtū talantu un dorba dzeives ryudeitū seikstumu, tīseigi, caur dorba tēru, kōp Olimpā. Pasauljs riņķoj apkort, sapni tam leidza, pavysam nūpti, optimiski uztur dia-logu ar leidzgōjējiem.

Daudzšautnainais literats Jōns Liepiņš myusus pōrsteidz, pasnādūt körtejūlēlē dōvoni — goradorbu, grōmotu "Mani pacienti" (Örsta nemediciniskas pīzeimes, R., "Preses nams", 1998. 200 lpp. il.).

Dzeivē niša asūt kotram. Vini tū uzskota par nostu smoga krusta formā, ūtrum — tei tōlredzeiga kinolente, vēl cytīm — plyudi un atplyudi, kur mōka uzatūrē vērs yudiņa. Tai vyss plust un mainōs, palik tikai pastōveigōs vērteibas, kuras tod ir tū starmeši (ari "Mani pacienti"), kas izgaismoj jaunus sejas, darbeibas vērziņus, laikmatu, mantinikus, pīmērūt grōmotu vērteibas (na nūsaukumus), viražas un tū, kas interesej pošam auļojušajā dzeivē.

Aiz nūdājas nūdāja bez mistereju varas Jōns Liepiņš naīdūmojamī naliķuļoti snādz patis ainas nu latvišu kulturas dyžgoru dzeives. Zynōtkorū tū prass nūvērtēt bez munas prišķa sacešonas. Grōmotas kulturē-turiskā nūzeimeiba izskaj sistemātizātā faktu un ideju byutiskā izklōstā. Iklūt J. Liepiņa literarūs tālu sistēma na kotram lamts.

Grōmotā atrūnamas atziņas par personeibom, kuru rodūs biografējas nav atdolomas nu aizvadeitū godu Rēzeknes kulturas niansem. Pīmāram, Mīrdzas Kempes, Jōna Liepiņa dūmas par Arvīda Egles gleznu (72. lpp.), kurom varu pīkrist. Voi ari, Rēzeknes Mōkslas koledžas 40. godu godskortējō pīdareigis atcerēšona, kai ostondas-mūt godu sōkumā Kuldīgā jyutōs bejušo Reigas mōkslas vydusskūlas Rēzeknes filiales pasnīdzeja, vīna nu filiales veidotōjom 1959. godā Rēzeknē, keramike Marta Krastiņa (109. lpp.).

"Manos pacientes" reproducāti vitali mōkslas dorbi nu autora personeigōs kolekcējas. Nasaverūt uz mōkslinīcīskō ikōrtōtōja I. Vylcāna izvēli zeimējumus jyutami samozynot Ainas Karlsones (8. lpp.), Uga Mežavilka (155. lpp.), Alda Klaviņa (140. lpp.), Konrāda Ubāna (86., 194. lpp.) Pītera Gleizdāna (priktītīls), tymūs radeita tāls mōkslas vērteibu nazaudej. Kompozīciju grafiskū strukturā satru mōkslinīki izsoka breīva lineju rokstā, napispistā saspryndzynōjumā itkai pōrrunu atvīglotā breidī. Republikā pazeistamu meistarū zeimējums (mōkslas dorbs) sevi napīsoka ni rastrā, ni fona lineju samudzynōjumā, kai tys myusdinōs vēl godōs, bet pareižos dūmas tālōjums, nūskapa izrīt nu formas skaidreibas, mōkslinīku izvālātōs stilistikas, dekorativitātes, kas pakļauta tāla psihologiski filozofiskajam at-klojumam.

Cylvāku saskarsmē uzkrōtōs atziņos Jōns Liepiņš izgaismoj sevi saprōta rūbežus. Memuari sugestej — kulturvēstures nūsaceiteibā vaduoj dūmōs byut kūpā ar konkretim autorim, mōkslas tālu prototipim, personeibom — dažas nu tōm munā

atteisteibā beja rōdeitōji un beideitōji sešdasmytūs godu mōkslas išvīzēs. Ār pateiceibas gondarejumu laseju lop-puses par Kurtu Fridrihsu (53.—62. lpp.), Imantu Ziedoni (77.—86. lpp.) un cytas. Emocionali intelekta grōmota "Mani pacienti" rūsinoj atsacerēt, izdaleit sovas dzeives dīnōs sastoptūs cylvākus, ar kurim elpōts tys pats gaiss.

Attīksmu cīneigi akcenti:

mōkslas zynōtniks Jōns Pujats 60. godūs mani ipāzeistynōja ar vyzualos mōkslas pilaru K. Fridrihsu, kod Mōkslinīku savīneibas akvareļu apakšsekcejas lideris E. Jurkelis uz-aicynōja stōtīs republikas akvarelistu saimē. Atmynūs, biroja sēdē, kod izskatēja munu kandidaturu, K. Fridrihsu lobvēlejīgi saceitū vōrdū dūmu — Rēzeknes jaunais autors ni lobōks un ni slyktōks, kai savīneibā uzjīmīt, atšķireiba varbuti tei, ka jam nav tādas īspējas kai reidzinīkim — skateit örzeru žurnalus. Tūmār jaunās autoras dorbu sovdabeiba, mōkslas filozofiskās redzējums lik cerēt, ka tys napazuss republikas mōkslas dzeives kūpāinā...

Dzejnīks Imants Ziedonis, kas Latvējas proviņčē beja slovens ari kai sovaidāniku sapratējs, atradējs un atbalstītōjs sabīdreibas dinamikā, iđrūšynōja strōdōt on vīnu vin. Munas kartongravīras "Zemes meita", "Septāvu lapnumis" īteice reproducēt Rakstnīku savīneibas mēnešroktam "Karogs" (1965, Nr. 3, 81. lpp.).

Jōr tōlredzeibas cīneigim iķīnam, kurs rokst un dūmoj par dyžmeistarū parostom sadzeives un prestiža litom.

Vadeitōju kategorējā reproducejūt sevi, K. Liepiņu sastopu 80. godu vīsorās teirūs dabasā dīnā, pijsātas īrēdu pavadeitu jaunuzcaltajā Rēzeknes Litišķos mōkslas

vydusskūlas direktoru kabinetā. Leidz tam beju dzērdējis, ka Jōns Liepiņš ir spēceigs literats un örsts vīnā personā, mīl sporta zyrgus un cylvākus (asūt ipatneibas — varūt byut naparadzami našpetns). Tikšonās reizē, aplukojūt litišķos mōkslas apmōceibas nūdaļu kabinetus, izjyutu jō atvērteibu dialogam, spēju saprast, rūsīnōj sarunu partneri. Skirūtis apmainējomēs ar bukletim, kādi beja pi rūkas. Varu apgolvōt, ka Jōns Liepiņš pēc "Našpetņa" maizavērēs, izjutu — myusis beja vīna kūpeiga vījēiba — rodūša dorba drūsmes jauneiba.

Normalōs dzeives un kulturas atteis-teibas cereibōs maksimali vīnkōrši, cauri masu kulturas mejīdarbeibas eistīneibā J. Liepiņš grōmota "Mani pacienti" īskicej byutiskus štrīhus Jōna Niedras, Imanta Ziedoņa, Arvīda.

Skalbes, Margas Lielkrastes, Mīrdzas Kempes, Paulas Baltābolas, Helēnas Tangījevas-Birznieces, Herberta Dorbes, Jōna Milzarāja, Kurta Fridrihsa, Jākuba Bīnes, Mīrdzas Dreimanēs, Veltas Grimmas, Margas Lielkrastes, Zelmas Tālbergas u. c. personeibu portretējumā, kurus myus tuatas brōli un mōsas, syrā dorbā aizjīmīt, nabytu pamanējuši. Tai, pasaverūt ap sevi bažos un cereibōs, varēs lobōk izprast tūs (dyžgorus), kas jau aizgōjuši Aizsaulē, tai pošlaik latvīsko gora kūpējus, kurus saistējuse rakstnīka uzmanība, goreigū sōpi — rast atbīldi uz vaičōjumu — kai nagribātu voi kai gribātu dzeivōt naizmērītā pasaulē, naizolejūt sevi nu örejōs vides oficiālai atzeitā lobvēleibā.

Autora draudzeigais šarzs — rakstnīks un örsts.

DZEIVES HRONOLOGEJA

Sōkums 3. lpp.

dentūs.

1951. gads — pōrgōjis uz Moskovas VU Mehanikas un matematikas fakultates astronomejas 5. kursu.

1952. goda juņs — beidzis MVU pylnu kursu astronomejas specialitatē, igyvis zynōtniska darbinīka un augst-skūlas pedagoga kvalifikaceju astronomejā.

1952. goda 20. augusts — pījimts dorba LPSR ZA Fizikas instituta Astronomejas sektorā par vacōkū labo-rantu.

1954. goda 1. janvars — tipat pōr-calts par jaunōkū zynōtniskū leidz-

strōdniku.

1957. goda 15. juņs — pījimts dorba Reigas pijsas kulturas nūdāja par Planetareja direktoru.

1958. goda 19. novembris — Reigas pijs Svātā Gora tūrnī atklōjis Planetareju.

1961. goda 13. marts — atbreivōts nu dorba Planetareja direktora omotā pēc poša vēlēšonōs.

1961. gads — īsastōjis Moskovas G. Pļehanova Tautsaimnīceibas instituta naklōtīne.

1962. goda 16. novembris — pījimts dorba Reigas pijsātas Proletariju rajona 2. pōrtikas uzjāmuma veikalā par strōdniku.

1962. goda 10. decembris — pījimts dorba Republikaniskajā tuberkulōzes slimīneicā par II kategorējās povōru.

1963. goda 20. novembris — īskaiteits dorba 51. īdneicā (Reigas

elektromašīnu ryupneicā) par III kate-gorejas povōru.

1964. goda 6. augusts — tipat pōr-calts par II kategorējās povōru.

1966. goda juns — ar izcileibu beidzis Moskovas Tautsaimnīceibas instituti sabīdrīkos adyñošanas tehnologejas un organizacejas specialitatē, iģivis inženera tehnologa kvalifikaceju.

1966. goda 1. septembris — pōrcalts pedagogā dorbā uz Reigas kooperatīvu tehnikumu, kur vadēja uztura gatavōšanas tehnologejas kursu un beja attīceiga kabineta pōrziņi.

1984. goda 1. augusts — atbreivōts nu dorba sakārā ar aizīšonu pensejā invaliditates dēl (pōrcista jaundabeiga audēja operaceja).

1984. goda 16. augusts — miris Reigā, paglobōts Ludzas rajona Zvērgzīnes pogosta Raženovas kopūs.

VIKTORS TROJANOVSKIS

PRŪTŌJUMI

Vēl vīns dykti gryuši risynojams vīcōjums: voi dažs valstīveirs tāds šmaucējs bejis nu bārnu kōjas, voi klivis priķvēlēsonu bataleju laikā, voi tikai omota krāslā sādādams?

Ar ministru konfliktēt ir veļteigi. Dreīz atnōks cīts un vīsas problemas sōks risynōt nu gola.

Sēdēs deputati vīns uz ūtru biži rej Daži pēčok gon uz krūgu kūpā skrej.

Daudzi un dažadi priķsēži un tautas priķstīvi mainōs itin biži. Tod jau ti iprīkšei bejuši galeigi naprāšas?

Kliut par deputatu nūteikti lelōkās izredzes ir tam plašāka mārūga blēzam, jam vairōk naudas.

Lela auguma veirs jau taipat radzams pa gobolu. Kai izacefis seikam? Kliustū par priķšniku. Voi deputatu.

Zaglis zagli parosti publiski ari nūsūda.

Myusu muitniki voi rūbežsorgi sokōs nabogi asam. Nasaklausis jūs vīrdū! Pasaver, ar kaidom māsinom brauc, kaidōs privatmōjōs dzīvoj, kūd un dzer.

Pēc daudzkōrtejas kaida svareiga projekta apsīrīšanas kompetenta komiseja beidzūt apstāsti, pi galeiga varianta. Tys izarōdēja vīsnavēksmeigōkais.

Tagad cylvāku uzmanību pamatā orientēj uz vādāra problemu risynōšonu, dvēseli un pītū liukt mīrā.

Televīzējā un ari cytūr reklamej motu, zūbu un pīcēpus problemas. Laikam jaū pītū, na jūtas cylvākam nimoz nav vajadzejī.

E. KARŪDZNĀKS

BEZ APZINĀS

Ni socialuos tīm apzinis, ni nacionalus paāpzinis, kas Saeimā otkon vēlēja lelkapitala partejīs!

Jo Šķelis Tautys partejī i Paula Jaunai partejī, atsacejā sīvīte, tur-pynoju ceļu uz sovu sātu.

...Tai jī parunōja.

3. XI 98.

ONTONS SLIŠĀNS

Redzit ka dzīvoju redzit ka sovu dzymtu turpynoju

kai pīdzymu zīmīs saulgrīžus

tai naasū nūmīrs

kai nu muotis misys

ar maižis nāzi

cioceite Anne

mani atbreivova

puorgrīzama nobys saiti

tai i ruopoju

tai i kuopeleju

tai i eīmu bez mitys

tuoluok i tuoluok

nu muotis

i tyvuok i tyvuok

pī tuos vītys

kur byus juopīsasān

ar nobys saiti

otkon pī muotis mīsys

lai varātu beigu beigu

sovā nīceigājā apjāgā

izprast dzīveišonys eseibū

i pasaceit muotei pažīdīt

par idūtū ipšieju

izstāguot